

"Unicul dor al vieții mele este să-mi văd națiunea fericită" (AVRAM IANCU)

Numărul 3, 1995

IANCULE MARE

Publicație editată de SOCIETATEA „AVRAM IANCU” din România

Fiti siguri...

Astăzi, mai mult ca oricând, se simte nevoia unității noastre naționale în fața valurilor ce tind să lovească țărmurile României noastre natale. Ceea ce câțiva moși au înțeles acum trei ani, organizând acea Mare Adunare a Moșilor din 4 aprilie și constituind de facto Societatea Cultural Patriotică "Avram Iancu", se dovedește a fi acum o stringentă necesitate. O necesitate pe care, volens-nolens, o acceptă și o recunosc zeci de mii de români, care au devenit prin cele 22 de filiale membri ai Societății "Avram Iancu".

Societatea noastră s-a dezvoltat vertiginos în toate locurile unde locuiesc mai cu seamă moși, dar și simpatizanți ai acestora, avându-se în vedere bogăția de manifestări și acțiuni desfășurate cu diferite prilejuri de cea mai aleasă calitate, precum și datorită păstrării cu sfințenie a independenței sale față de orice posibilă influență partinică sau de altă natură, a faptului că aici își pot afla teren de manifestare cultural patriotică oricare dintre segmentele populației, orice categorie socială.

Ce s-a făcut pentru a reuși în trei ani o asemenea performanță? În primul rând cei aleși în fruntea Societății au renunțat la viața lor personală mai mult sau mai puțin tihnită și s-au dăruit total înfăptuirii în noile condiții a idealurilor pentru care au fost frânți cu roata Horea, Cloșca și Crișan, promovării demnității și libertății pentru care eroul nostru național Avram Iancu a rătăcit prin munți peste două decenii.

Moșii, cei care au fost nevoiți adesea să pună pumnul în pieptul furtunilor, au aderat, cu bună știință și cu înțelepciune la promovarea idealurilor naționale de libertate, pentru că "noi suntem oamenii libertății" pentru care suntem gata a ne jertfi viața, pentru că munții noștri au avut rolul determinant la salvarea ființei noastre naționale. Și în aceste vremuri tumultoase, moșii se dovedesc, prin încadrarea lor în Societatea "Avram Iancu" că înțeleg și-si afirmă chemările lăuntrice ale rațiunii superioare de apărare a statului național românesc, a Constituției și legilor țării, a instituțiilor fundamentale în contra celor care ne-ar vrea îngenunchiați și robiți cum am mai fost vreme de secole pe acest sfânt pământ transilvan.

Prin Societatea "Avram Iancu" dorim să ne păstrăm și să ne afirmăm dreptul nostru sacru inalienabil și imprescriptibil de a trăi și de a avea nimic mai mult decât o viață normală la noi acasă, aici, unde ne-am zămislit ca limbă și popor, unde avem osemintele bunicii și străbunicii noștri, sfinte pentru noi, pentru că în ele este puțin din noi și în noi puțin din ele.

Am inițiat sute de acțiuni, am organizat zeci și zeci de manifestări semnalând și primejdiile ce ne pândesc, numai și numai din dorința de a crea și menține o stare de spirit autentic românească, curată și pură, cristalină precum izvoarele repezi ale munților noștri.

Memoria înaintașilor noștri, actele lor de vitejie, dragostea de glia românească, sentimentul de demnitate și onestitate, sufletul curat și deschis, dar și necruțarea față de împilatorii de neam românesc, dârzenia în fața năvălitorilor peste munții noștri dragi sunt precepte pe care moșii de azi din Societatea "Avram Iancu" le promovează cu bărbăție, nu de alta dar vrem să fim și să ne dovedim că suntem demni urmași, continuatori ai acestora.

Dacă noi cei de azi am apucat să umblăm pe la școli înalte, având la bază mintea ozonată din zona brazilor Apusenilor și sentimentul datoriei sfinte în fața istoriei, menirea noastră este și aceea de a contribui cu tot ceea ce avem mai bun în noi să determinăm ridicarea decisivă a standardelor de viață ale oamenilor rămași să dăinuie pe crestele abrupte sau prin văile înguste ale zonelor de pe unde am provenit fiecare dintre noi.

Fiti siguri, dragi cititori, că Societatea "Avram Iancu" din România va dezvolta și pe mai departe o activitate dintre cele mai rodnice, benefice pentru toți românii, îndreptate atât spre cunoașterea și venerarea trecutului nostru istoric, cât și spre adâncirea și consolidarea spiritului patriotic, demnității și libertății noastre.

Președintele Societății "Avram Iancu" din România
Conf. dr. Ioan Teodor STĂN

Sub steagul Iancului

Societatea cultural patriotica "Avram Iancu" si-a propus, inca de la infiintare, sa se situeze mereu aproape de sufletul si de preocuparile moșului, fara a pierde insa din vedere interesul general al intregii națiuni române.

Sohodol, Arada, Curechiu, Cărpiniș, Horea, Mărișelu, dar și la Câmpeni, Cluj-Napoca, Abrud, Blaj, București, Carei, Oradea, Mărășești, Turda, Câmpia Turzii, Aiud, și în atâtea alte locuri și localități ale României, au marcat, deopotrivă, împlinirea a 170 de ani de la nașterea lui Avram Iancu și a 210 ani de la tragicul sfârșit al conducătorilor răsculaților de la 1784: Horea, Cloșca și Crișan.

După Reuniunile Naționale din 1992 și 1993, moșii și-au programat o nouă Reuniune, sâmbătă, 13 mai 1995, la Deva, în care, pe ordinea de zi, au fost înscrise: Raportul asupra activității Consiliului Național al Societății, Programul general și Programul de dezvoltare economico-socială a Munților Apuseni.

AMPLE MANIFESTAȚII DE TRĂIRE ROMÂNEASCĂ

În ziua de 15 martie a.c. Societatea cultural-patriotică "AVRAM IANCU", împreună cu filiala Uniunii "Vatra Românească" din Sălaj, au organizat la Zalău mai multe manifestări culturale de înaltă trăire patriotică. Sala Casei de Cultură a Sindicatelor, care impresionează prin frumusețea ei, era arhiplină de tineri și vârstnici. Activitățile au fost precedate de intonarea Imnului de Stat al României de către corul Episcopiei Ortodoxe. Prefectul județului și președintele Consiliului Județean, au rostit impresionate expuneri. Președintele Societății "AVRAM IANCU", Conf. univ. dr. Ioan Teodor Stan, a salutat prezența acad. Ștefan Pascu, a unor istorici, cercetători din localități transilvane. Ideile și profunzimea expunerilor au constituit pentru cei prezenți adevărate lecții de istorie. Un interesant cuvânt a rostit eleva

Ioana Boldan, cl.XI-a, Liceul Teoretic, despre "Munții cei mai curași ai neamului". Cu acest prilej a fost lansată cartea "TRANSILVANIA - ISTORIE ȘI DĂRUIRE ROMÂNEASCĂ" de Constantin Voicu și Mihai Racovițeanu și s-a prezentat un frumos spectacol cultural-artistic.

În aceeași zi, la cimitirul din localitatea Treznea, a avut loc o evocare a cumplitelor întâmplări tragice petrecute după cedarea Ardealului de Nord, Ungariei horthiste. Consiliul Național al Societății "AVRAM IANCU" a depus o coroană de flori la monumentul care amintește de jertfa zecilor de români, printre care și copii și femei (de la 2 ani la 82 ani), omorâți bestial doar pentru că erau români.

Printre participanți s-au aflat și supraviețuitori ai ocupației și terorii hortyste din localitățile Agrij și Treznea.

Moșii au ajuns și pe împătimitele plaiuri sălăjene. Nicolae Furdui-Iancu și... puiul de moș Iancu Sălăjanu, cântând pe scena Zalăului, de dor și jale

ECOURI LA O ADUNARE DE SUFLET

Vineri, 10 februarie a.c., frumoasa sală a Primăriei din municipiul Zalău (care, începând cu această dată poartă numele de sala "Avram Iancu") a găzduit adunarea generală de dare de seamă și alegeri a Societății Cultural-Patriotice "Avram Iancu", filiala Sălaj. Filiala a fost înființată la 5 decembrie 1992, fiind a 13-a din salba de filiale care împânzesc teritoriul Transilvaniei și al țării.

Din lucrările adunării s-a desprins faptul că Societatea înțelege să respecte și să apere Constituția României, să lupte pentru apărarea suveranității naționale, a integrității teritoriale, a caracterului național, unitar, indivizibil și independent al statului român; să militeze pentru desăvârșirea cauzei pentru care s-a jertfit eroiul național Avram Iancu, pentru promovarea ideilor de libertate și demnitate națională, a limbii, istoriei și culturii naționale; să militeze, de asemenea, pentru întărirea legăturilor frățești cu românii din Basarabia și din Bucovina de Nord, pentru a grăbi unirea acestor teritorii cu patria mamă, cât și a legăturilor cu românii ce locuiesc în alte state ale lumii. Nu puține au fost referirile la situația satelor din zona Munților Apusenii, la viața grea a moșilor, la măsurile ce se impun a fi luate de urgență pentru asigurarea unor minime, simple și firești cerințe ale existenței moșilor. A surprins plăcut cuvântul unor participanți (prefectul Sălajului și alții), care s-au referit la prioritatea actului de cultură, cu acțiuni în rândurile tineretului, cultural-artistic și patriotice, cu altele având caracter aniversar sau de comemorare a unor evenimente petrecute în Țara Moșilor, precum și referitoare la ridicarea unui grup statuar în memoria lui Avram Iancu, în municipiul Zalău. Adunarea a fost în unanimitate de acord cu textul declarație-protest "Vrem liniște în Transilvania", elaborată la finele lunii ianuarie a.c., cu ocazia lucrărilor adunării generale de dare de seamă și alegeri a filialei Cluj a Societății Cultural-Patriotice "Avram Iancu" din România.

ZI DE MARE SĂRBĂTOARE ÎN CAPITALA MARAMUREȘULUI

Sâmbătă 1 aprilie 1995, la Baia Mare, în sala Teatrului Dramatic, într-o atmosferă de înaltă însuflețire, s-a constituit filiala Maramureș a Societății Cultural-Patriotice "AVRAM IANCU", cu participarea moșilor și simpatizanților acestora din zonă, reprezentanți ai armatei, bisericii, magistraturii, poliției, președinți și vicepreședinți din 16 filiale ale Societății "AVRAM IANCU", a reprezentanților unor partide politice, ai "Vetrei Românești", etc. Președintele Societății Cultural-Patriotice "AVRAM IANCU" din România, conf. univ. dr. I.T. Stan a invitat la prezidiu printre alții, pe acad. Ștefan Pascu, prefectul județului Maramureș dl. Liviu Doru Bindea, Episc. Iustinian Chira Maramureșanul, Ioan Sima președinte Banca Dacia Felix, Marius Triș, președinte executiv al Filialei Cluj-Napoca a Societății "AVRAM IANCU", Ioan Tohuju - președinte

executiv al Filialei Baia Mare a Societății "AVRAM IANCU" și General Mr. dr. Mihai Augustin. Activitățile au debutat printr-un simpozion "AVRAM IANCU în conștiința poporului român". În luările de cuvânt s-a desprins concluzia că problemele pentru care a luptat Avram Iancu sunt și astăzi actuale. Dl. conf. univ. dr. I.T. Stan a prezentat participanților caracterul apolitic, independent, cultural-patriotic al Societății, care respectă și apără constituția și militează pentru apărarea integrității teritoriale, a caracterului național, unitar, indivizibil independent al statului român, cinstirea memoriei înaintașilor și eroilor neamului. După constituirea filialei, președinte a fost desemnat viceprimarul municipiului dl. Ioan Străuș.

Partea a doua a manifestării, s-a constituit într-o adevărată sărbătoare, prin prezentarea unui

program artistic cu participarea unor soliști din Maramureș și Cluj. A încântat publicul minunatul Ansamblu Folcloric Național "Transilvania", cunoscut și apreciat mesager al spiritualității neamului românesc, datorită valorii interpretative, conținutului repertorial, frumusețea dansului și portului popular național. Au evoluat cu mult succes soliștii vocali Angela Buciu, Maria Dan (Cluj) Titus Perșe, Ionuț Fulea, marii rapsozi populari maramureșeni Ion și Ștefan Petreus iar renumitul cor bărbătesc din Finteușul Mare a fost răsplătit cu prelungite aplauze.

O coloană imensă constituită din participanții la aceste manifestări precum și alți locuitori ai municipiului Baia Mare s-a deplasat la monumentul ostașului român, unde Prefectura, Primăria, Societatea "AVRAM IANCU" și Garnizoana Baia Mare au depus coroane de flori.

APARIȚII EDITORIALE

Aniversarea în anul 1994 a 70 de ani de la nașterea lui Avram Iancu și Sărbările de la Muntele Găina au fost onorate de apariția unor lucrări închinare EROULUI ROMÂNILOR-AVRAM IANCU. Ne-am bucurat să găsim la muzeul din Avram Iancu (Vidra) lucrările: "Avram Iancu - Eroul Românilor" și "Neamul lui Avram Iancu", ambele aparținând inimosului cercetător și istoric Florian Didaș, Editura "Lumina", Oradea, 1993, 1994. Autorul supune spre cunoaștere aspecte noi cu privire la obârșia familiei și a urmașilor lui Avram Iancu, portretele sale, moștenirile lănelui, monumentele închinare eroului martir.

Lucrările au putut vedea lumina tiparului și datorită unor buni români din afara granițelor, cărora din respect le pomenim și noi aici numele: Dr. Florica Pădeanu, Winnipeg (Canada), jurist Florin Pădeanu, Toronto (Canada), Ioan Nicoară din Phonix, statul Arizona (S.U.A.).

De asemenea, ne-a fost semnalată, ca număr omagial, revista "Târgul de fete de pe Muntele Găina" editată de revista "Lumina", Oradea Nr. 7-8, unde găsim aprecieri deosebite despre "târgul de fete" din partea a

numeroși publiciști, scriitori, istorici, folcloriști: Vasile Netea, Jokai Mor, Ion Blăgăilă, Emil Lăzureanu, Nicolae Vulcu și alții. Un loc aparte l-a reprezentat lucrarea "Târgul de fete", Editura "Forum" S.R.L., București, 1994, autor Ion Herman, moș, azi colonel în rezervă, născut în Brusturi, nu departe de Muntele Găina. Domnul Ion Herman s-a deplasat de la București unde locuiește, sus pe Muntele Găina, unde și-a expus lucrarea "Cinstești recunoștință acestui brav moș, brav român". Spicuim din cuprinsul lucrării: legende despre Muntele Găina; Muntele Găina - zonă de frontieră între Imperiul Roman și Dacia Liberi; harem dar fără moațe; soldații români pe Muntele Găina; popasuri sub Muntele Găina; au reapărut tradiții interzise; târgul de fete în pictura naivă; moșul ca ostaș și altele care merită atenție și incită la cunoașterea adevărului, a sensului și scopului târgului de fete de pe Muntele Găina, ca loc de cunoaștere, de întâlnire a fililor din cele 5 județe (Bihor, Cluj, Alba, Hunedoara, Arad), inclusiv schimbările economice și desfacerea produselor de artă populară, dar și ca loc de dans, cântec, petrecere și voie bună, de paradă a portului popular.

EMOȚIONANTA EVOCARE "210 ANI DE LA REVOLUȚIA POPULARĂ CONDUSĂ DE HOREA"

Sub auspiciile Societății "AVRAM IANCU", filiala Brașov a organizat, în sala de marmură a Cercului Militar din localitate, un interesant simpozion dedicat acestei aniversări a 210 ani de la revoluția populară condusă de Horea. Acțiunea a fost precedată de o sfântă slujbă de pomenire, săvârșită de preotul Andrei Sicoe, originar din Vidra. Cuvântul de deschidere a fost rostit de președintele Societății "AVRAM IANCU" din Brașov, colonel prof. dr. Ioan Vlad, care în cuvinte alese, a salutat prezența la simpozion a acad. Ștefan Pascu, a altor personalități, cadre universitare, scriitori, veterani de război. Într-o liniște desăvârșită, asistenței i-au fost prezentate expuneri de înaltă înținută: "Revoluția populară condusă de Horea", "Privire de ansamblu, semnificații și reverberații în 1785", "Martirajul lui Horea, Cloșca și Crișan, expresia calvarului secular al moșilor" etc. În groaza și ura lor fără margini (cum s-a evidențiat în materialele prezentate), împăratul și vameșii unguri le-au luat conducătorilor răscoalei până și dreptul la un mormânt în pământul neamului lor. S-a subliniat faptul că pentru măreția faptelor lor, poporul i-a sancționat pe cei trei eroi, ridicându-le un templu în Piatra Carpaților. Jertfa martirilor Horea, Cloșca și Crișan a devenit un simbol al luptei pentru drepturi sociale și naționale ale românilor. La evenimentul de la Brașov, a participat și o delegație a Consiliului Național al Societății "AVRAM IANCU", care prin persoana prof. univ. Alexandru Crișan a prezentat mesajul președintelui societății, conf. univ. dr. Ioan Teodor Stan.

Sponsorul simpozionului a fost Firma "BRUTUS" S.R.L. Ec.Brutus-Mera, moș din Roșia Montană.

Pagină realizată de Vasile CRISTEA și Vasile TUTULA

Piața Avram Iancu din Cluj-Napoca, devenită capitală a Țării Moșilor.

In 18 iunie, la Cătina. REINHUMAREA TRIBUNILOR ALEXANDRU BATRANEANU, VASILE SIMONIS SI VASILE TURCU

În data de 9 octombrie 1848, la marginea satului Cătina, pe locul numit "Câmpul Libertății", peste 1800 de delegați reprezentând satele din Prefectura de Câmpie (120 de sate), au depus jurământul de credință în prezența prefectului Alexandru Bătrăneanu și a tribunilor Vasile Turcu și Vasile Simonis, față de nația română. Peste numai câteva zile, cei trei eroi ai Revoluției Române de la 1848, sunt judecați și condamnați la moarte prin spânzurătoare.

În organizarea Societății cultural-patriotice "Avram Iancu", a Prefecturii județului Cluj, Garnizoanei și Cercului Militar Cluj-Napoca și Muzeului de Istorie a Transilvaniei, în ziua de 18 iunie 1995 se vor desfășura manifestările ocazionate de reinhumarea celor trei mari tribuni români - Alexandru Bătrăneanu, Vasile Simonis și Vasile Turcu, eroii ai Revoluției Române de la 1848.

Comitetul de organizare

Motii-s peste tot, în Țară...

La Abrud,

la Câmpia Turzii,

la Aiud,

în Sălaj,

la Sohodol

și, desigur, la Țebea...

CÂMPENI

*În munții-nconjurați de amintiri
O noapte mai gândeam să poposesc
Pe lăncu mai voiam să-l întâlnesc
Să-mi spună despre bravii săi martiri.*

*Călare l-am găsit pe calu-i murg...
Pe cap purta căciula mocănească...
Pistolul n-avea timp să ruginească...
Părea ca un Luceafăr în amurg...*

*În focul luptei s-a-nclinat o clipă
Prieteșugului cu forța de desfrâu...
Pe murg l-a slobozit un ceas din
frâu...*

Așa i-au smuls din trupu-i o aripă!

*Dar a zburat și fără ea prin munți
Împrăștiind dorința de dreptate.
Spre el curgeau și crezurile toate
În supraviețuirea celor mulți.*

*Da, cânturile toate zăc și spun
De lăncu "Crăișorul Munților"
Ce descreșea cununa frunților
Din fluierul rămas de la străbun...*

*Și despre el se spune-acum și-n
veacuri
Că-a răscolit cu haru-i strămoșesc
Tot ce credea Birou-mpărătesc
Că va dormi letargic printre vrafuri...*

*O, Iancule, Măria-Ta, mă-nchini
Ai făurit Deceniul de dreptate!
Ai deșteptat încrederile toate
Cum numai tu le bănuiai că vin!*

George BOSSUN

Veghea lăncului

*În sacrele incinte ctonic încremenite,
De reci, iluminate, și nalte stalactite,
Cu mare și sfioasă jubire am intrat,
Călcând ca peste oase albe, strat
peste strat.*

*Cetățile Rădesei erau sau în
Ponoare...
Dar cine-n arcul porților stă ca-ntr-o
veghe, oare,
Și îmi surâde? (Fața-i de-adânci
lumini nimbătă)...
A lăncului fantasmă-i născută dintr-
odată*

*Nainte-mi, - și la pieptu-i fruntea am
aplecat -,
A gliei stimă, duhul demn și
neânduplecat,
Lăncu ce-nconunează în dincolo de
timp
Statornicele-mi albi cu eleatic nimb,*

*În dincolo de treceri și de
vremelnicie,
În dincolo de veacuri și zodii, în
vece,
Blazon la temelie etniei luminând,
Și-n inimile noastre - astral, statornic
gând.*

Teohar Mihadaș

MUNTELE GĂINA TRADIȚII ȘI OBICEIURI

Dorința cea mai arzătoare a tuturor celor ce ajung la Câmpeni, turiști atât din țară cât și din străinătate, este aceea de a vedea Vidra de Sus, satul natal al lui Avram Iancu, purtând astăzi numele eroului, ca și faimosul târg de fete de pe Muntele Găina. Cei care vin dinspre Abrud se îndreaptă, de altfel, direct spre aceste locuri, în timp ce marea majoritate a celor ce vin dinspre Turda, ținând cursul Arieșului, își continuă drumul spre Albac pentru a savura frumusețile văii râului de aur. De aici unii se întorc pentru a alerga și înspre cuibul vulturului de la Vidra, iar alții își continuă drumul până la Gârda de Sus, de unde, cotind spre stânga, intră în valea Arieșului Mic, pe care îl conduce.

„Pe aici a trecut lăncul“

Preferabil este drumul județean de la Câmpeni spre Vidra, care este totodată și cel mai scurt. Drumul merge paralel cu Arieșul Mic, care la "Gura Râului", lângă Mihoiești, se întâlnește cu Arieșul Mare, trece prin Ponoare - sat cu o veche biserică din lemn, Pleșuța, Vidra de Jos (astăzi Vidra), pregătindu-și intrarea în Vidra de Sus (astăzi Avram Iancu). Cea mai veche dintre aceste Vidre, ca localitate organizată administrativ - se pare că este Vidra de Sus, menționată în documente de la 1595.

Casele întâlnite pe parcurs sunt case construite din bărne de lemn, așezate pe înguste lunci dintre Arieș și munții stâncoși, care se ridică precipital. "Casa lăncului", transformată în anul 1924, la centenarul nașterii sale, în muzeu memorial, al vieții craiului și al revoluției de la 1848, este tot cea veche, construită din lemn de tatăl său, Alisandru Iancu, care a fost douăzeci de ani birău comunal. Datorită înalțului ei acoperiș din șindrilă, precum și muntelui care crește de lângă ea, casa, alcătuită numai din două camere, pare și mai scundă decât este în realitate. Impresia lucrului de mică dimensiune este susținută și de îngustimea ferestrelor în care abia se poate așeza un ghiveci de flori.

În această casă s-a născut în anul 1924, pe "vremea cireșelor" - ziua și luna au rămas necunoscute - viitorul crai al munților.

Faimosul "târg de fete" de pe muntele Găina are loc în fiecare an, în luna iulie, în cea mai apropiată zi de duminică de sărbătoarea creștin-ortodoxă "Sfântul Ilie-Prooroc". La "târg" se poate ajunge printr-o potecă ce trece peste Dealul Dobrani, Dealul Pietrelor, Pârăul Rece și Dealul Muncelului, până se ajunge într-o poiană întinsă înconjurată de brazi. Originile târgului sunt de natură legendară, el fiind cea mai veche tradiție socială a acestor locuri. Unii istorici și cercetători îi atribuie caracterul de adunare cu scop comemorativ pentru o veche biruință a motilor, iar alții îl consideră ca un loc de întâlnire al tinerilor de pe văle și munții din jur, ale căror sate și case fiind așezate la mari distanțe, unele de altele, îi împiedică să se cunoască și deci să se căsătorească după dorință. La Găina, fetele de măritat veneau cu carele încărcate cu toată zestrea lor și dacă norocul le scoțea în cale pe Feți Frumoși așteptați, cununia se făcea pe loc, preoții fiind la îndemână, și noile perechi plecau de acolo direct spre satele unde urmau să locuiască. Pentru a se cunoaște mai bine și a-și arăta unii

față de alții iscusința la vorbă, farmecele, istețimea și priceperea la strigături și joc, - atât flăcăul cât și fata - în poiana respectivă se organizau jocuri la care participau, cu tarafurile lor de lăutari, zeci de sate moștești. Sărbarea se deschidea prin tulnicile fetelor de la Vidra, acestea fiind cele mai vestite tulnicărele ale regiunii.

Flăcăii treceau de la un joc la altul pentru a ochi fetele venite la târg, și dacă chipul lor le plăcea, le invitau la joc. Aici se învăteau nu numai picioarele, ci și vorbele, și după două-trei dansuri, dacă cei doi se găseau pe plac, - lucru mărturisit și prin stigăturile folclorice - plecau să-și cunoască părinții și să-și arate zestrea. Petrecerea lua apoi un caracter familial, iar mai spre seară flăcăuși fata se urcau în carul cu zestrea plecând spre noua lor casă. Când cei doi nu arătau atracție unul pentru celălalt, sau se afla că zestrea e măruntică, jocul era scurt, fiecare cătându-și un alt partener. La Găina fetele se luau, nu se cumpărau!

În jurul jocurilor se desfășura totodată și un grandios târg de produse locale: sumane, tunde, cojoace, căciuli, opinci, donițe, fluieri, tulnice, linguri de lemn, coșărci, precum și de mărfuri și băuturi aduse de la Abrud, Oradea, Beiuș, Arad, Cluj. Târgul de la Găina era, deci, nu numai o colosală manifestație și expoziție folclorică și etnografică, ci și o vastă acțiune

„Peisaj la Horea“

Picturile - Lazăr MORCAN

economică.

O manifestare de asemenea proporții și cu o vechime atât de mare nu putea, firește, să nu atragă asupra ei și hlamida unei legende. Legenda spune că pe Muntele Găina, care fusese cândva un munte bogat în aur ca și Munții Abrudului și al Roșiei, trăia odată o găina care își avea cuibul în vârful muntelui și care oua numai ouă de aur. Locuitorii de la poalele muntelui, vidrenii, au încercat de mai multe ori să o prindă și să-i fure ouăle. Găina, care, în realitate nu era altcineva decât însăși valva băilor, a minelor, s-a răzbunat însă pe acești lotri și a părăsit muntele, zburând la Roșia. Vidrenii au rămas, deci, fără aur, fiind siliți să se îndeletnicească numai cu prelucrarea lemnului.

În 1924, la centenarul nașterii lui Iancu, s-a ridicat, în prezența Reginei Maria, pe platoul Găinei, o troiță de piatră în amintirea eroului.

Unele din vechile obiceiuri se păstrează și astăzi, cu un adaos mai mare de coruri, orchestre, formațiuni artistice și totodată cu participarea sutelor de întreprinzători particulari, care profită de renumitul "târg" pentru a-și desfășura bogata lor producție.

Ioan POGAN

PARCUL NATIONAL AL APUSENILOR

Gel care a bătut vreodată drumurile sau cărările Munților Apuseni, rămâne, cu certitudine, cu dorul revenirii în suflet. Frumusețea și măreția rară a unora dintre fenomenele carstice de aici, minunăția priveliștilor ce te întâmpină la tot pasul, au atras și atrag în continuare, deopotrivă, specialiști și simpli turiști.

Munții Apuseni nu sunt însă "deschiși" lumii în suficientă măsură, bijuteriile naturii create aici nu sunt valorificate pe de-a-ntregul. Ideea creării unui Parc Național al Apusenilor este veche și continuă să rămână încă doar un vis frumos. Încă din aprilie 1928, profesorul Emil Racoviță, cu care noi clujenii avem a ne mândri, susținea la Cluj, în cadrul primului "Congres al Naturaliștilor din România", cauza Parcului ...

Primul pas realizat, semnificativ altfel (crearea rezervațiilor - Ghețarul de la Scărișoara și Cetățile Ponorului - Valea Galbenă), a rămas mult prea izolat.

În reluarea și continuarea acțiunilor de organizare a Parcului Național al Apusenilor, sunt implicate în primul rând, Comisiile pentru Zona Montană ale județelor Cluj, Alba, Bihor, Hunedoara, ale căror preocupări se întrepătrund cu cele ale Academiei Române, ale Ministerului Mediului, Ministerului Agriculturii și Institutului de Speologie "Emil Racoviță".

Se preconizează ca Parcul să cuprindă rezervații integrale de interes științific pe zone de protecție limitată, cu caracter predominant turistic, pentru a

menține echilibrul.

Rezervațiile, ca zone științifice, vor fi în județul Alba - Complexul carstic Ocobale Scărișoara, valea superioară Gârda Seacă și Casa de Piatră; în județul Bihor: valea superioară a Aleului cu Sărtoarea Bohodeiului, Pietrele Boghii, Cetățile Ponorului, Valea Galbenei, Valea Sighiștelului și Groapa Ruginoasă; în

Un „castel” din Apuseni: Cabana Muntele Băişorii

Din Arhiva Societății „Avram Iancu”
Fotografie a regretatului Ioan Miclea Mihale

județul Cluj: Obârșia și Cheile Someșului Cald, Turbăria I și turbăriile dintre Izbuce. În aceste rezervații se va interzice pășunatul și secuirea arborilor, vânătoarea, pescuitul și orice fel de tăieri, iar cercetarea obiectivelor științifice se va face numai cu aprobarea prealabilă a forurilor competente.

Zonele tampon cu protecție limitată vor cuprinde restul perimetrelor din interiorul parcului, unde se admite pășunatul, dar se va reduce exploatarea

rășinoaselor la minimum necesar. Aceste zone vor avea rolul unor "filtre" de atenuare a impactului uman, exercitat asupra perimetrelor rezervațiilor. S u p r a ț a viitorului Parc Național al Munților Apuseni se preconizează a fi de aproximativ 20 mii ha, din care circa 6375 ha rezervații integrale, 6925 ha rezervații cu protecție limitată (tampon), restul suprafeței - pășuni și fânețe cu regim special.

Considerentele geologice, biologice privind însemnătatea științifică a fenomenelor carstice, diversitatea compoziției floristice, largă amplitudine ecologică în care își găsesc reprezentarea cele mai autentice ecosisteme naturale ca și complexitatea interferențelor biogeografice impun nu numai oportunitatea științifică ci și necesitatea ecoproductivă a constituirii cât mai urgente a noului Parc Național. Orice întârziere ar avea drept consecință agravarea unor procese de deteriorare a acestor valori ale patrimoniului național pe care intensitatea impactului antropic le-a declanșat încă din primele decenii ale veacului nostru și care ar putea să se amplifice din ce în ce mai păgubitor.

Evident, drumul ce urmează nu este nici simplu, nici ușor, mai ales în vremurile tot mai tulburi pe care le parcurem. Apusenii noștri merită însă oricât de multe și oricât de mari sacrificii, din partea unei generații care mai are încă posibilitatea să recupereze câte ceva din imensa povară a datoriilor sale față de îngăduitoarea și atât de darnica Natură ...

Emil LUCA

Țara Moșilor sub pecetea suferințelor istorice

Un document zguduitor din 1938

În inima Munților Apuseni, acolo unde Țara Moșilor dănuie peste veacuri printr-o salbă de sate și orașe românești, locuite de munteni dârji și viteji se află și localitatea Mogoș. Un zguduitor destin al unui moș din această localitate străbate până la noi din paginile unei plângeri ale acestuia adresate, în 1938, conducerii întreprinderii "Industria Sârmei" din Câmpia Turzii. Cazul este revelator pentru cortegiul suferințelor istorice pe care românii din Țara Moșilor le-au suportat de-a lungul timpului. A suferit maltratări din partea ungarilor până la război numai pentru că era român. A luptat apoi, ca și alți români transilvăneni în armata austro-ungară și dacă nu a rămas să albească întinsele câmpuri ale bătăliilor ca și alți români care luptau pentru o cauză străină, a fost rănit și mutilat, supraviețuind cu o infirmitate rară, insomnia, care i-a dat prilej să mediteze la destinul trist al său și al muntenilor din Țara Moșilor, unde străbăteau atunci ecouri de mizerie și foame. S-a înrolat voluntar în Armata Română în primăvara anului 1919 contra bolșevicilor unguri care comiteau crime și atacau populația română la granița de vest a țării. Dar apoi în sărăcia Țării a Moșilor a suferit de foame și de lipsuri. Ridicarea zonei la un nivel acceptabil de prosperitate economică și culturală rămâne și astăzi un deziderat. Zguduitorul strigăt de alarmă al lui Samuil Dan din Mogoș rămâne un simbol al suferințelor istorice ale românilor din Țara Moșilor și totodată un apel la veghea permanentă pe care trebuie să o avem când este vorba de soarta prezentei și viitoare a unui ținut care a stat de strajă ființei noastre naționale.

Vasile LECHINȚAN

6 Mai 1938

Domnule Director,

Citind și recitind articolul "Bătălia comerțului și industriei", din nr. de Paști al excelentei reviste "România Eroică" am cîștit cu mare bucurie despre progresele și importanțele realizări românești la "Industria Sârmei".

Ca unul ce cunosc munca titanică depusă de D. voastră la această întreprindere curat românească, încă din puținul timp cât am stat și eu în C. Turzii, îndrăznesc să vă trimit rândurile de mai jos:

Dureri din Țara Moșilor

Trista spovedanie a unui invalid de război, fără pensie, fără nici un ajutor.

Din Țara Moșilor străbat ecouri de mizerie și foame. Codrii țării, ai moșilor au pregătit zestre de mișelnică ghiuțulă pentru urmașii tuturor Tischleriilor din neamul ales și blestemat, cari au pregătit acestui neam un cosciug enorm peste cari au turnat valuri de foame, peste rănile lăsate de potcoavele cizmilor maghiare.

Iată spovedania subsemnatului. La etatea de 18 ani am fost maltratat în mod sălbatic de doi finanți [colectorii de dare - nota edit.] maghiari, pentru că eram român. Am fost apoi încorporat și trimis pe front în Carpații Moldovei, iar de aici pe frontul italian. La Piave (fluviu din Italia unde s-au dus trei lupte mari în primul război mondial, ultima reprezentând un dezastru pentru armata austro-ungară unde luptau și români - nota edit.) grav rănit, am fost internat și vindecat aproximativ, dar rămas cu o gravă boală de nervi, insomnia, fiind (astfel) condamnat pentru tot restul vieții.

În ziua de 5 Martie 1919, deși bolnav, am intrat ca voluntar în armata română, la Regimentul 31 Infanterie Alba Iulia. Cu o misiune importantă am contribuit la ocuparea Debreținului de către armatele noastre. Și astăzi sunt condamnat să îndur mizerie și foame pentru că sunt bolnav de nervi și nu-mi pot găsi ocupație după puterile mele.

De cinci ani trăiesc în cea mai cumplită mizerie. Am bătut la toate ușile, am făcut patru drumuri la București, altele la Cluj, Brașov, Sibiu etc., nenumărate petiții și memorii, dar n-am

găsit niciăieri ascultare.

Astfel că astăzi trebuie să mă hrănesc mai departe cu cartofi și mere pădurețe și să veghez în veșnicile mele nopți albe lângă teancul de rețete primite de la Clinica neurologică psihiatrică din Cluj.

Dacă aș putea mânca rețete!

De ce oare D. voastră, Domnule Director, fiindcă ați făcut atât de mult pentru sute de români săraci, nu găsiți și pentru mine, care vă rog de atâtea ani, un codru de pâine, un mijloc de existență. Am scris aceste rânduri cu lacrimi în ochi, pentru că dacă n-am murit de foame și frig în iarna asta trecută se datorește unui străin, dl. ing. Bertelotti, Director la Soc. "Feltrimelli" Tăimaciu Sibiu, singurul om care mi-a înțeles durerea. Dacă aș mai avea puterea să urc Munții Sibiului la exploatarea de pădure nu vă mai supăram cu această lungă scrisoare! Rugându-vă iertare pentru îndrăzneala acestor rânduri,

Cu profund respect,

Samuil Dan

Mogoș - Alba

(Arhivele Statului Cluj, Uzinele Industria Sârmei Câmpia Turzii dosar 288.f.20-21.)

Cuvânt de dincolo

Cuvânt de clopot aripa-ți întinde
Peste Câmpia Libertății sfântă
S-a ridicat Bărnuțiu și cuvântă
Și vorba lui e împărțirea sfântă
A tot ce sufletul Ardealului cuprinde

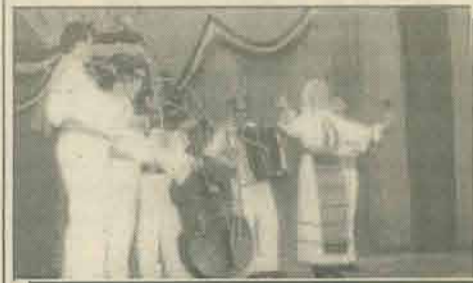
Se-aud din zare codrii murmurând
Și inimile bat în Tricolor
Lanuri de spice împletite-n dor
Rodind acum din pieptul tuturor
Un singur cuget într-un singur gând

Stejar se-naltă înfruntând furtună
Din veci de veci ca o mărturisire
Izvoare curg înnobilând polire
Și limpezesc în timp Bună Vestire
Pecetluind eterna sa fântână

Peste Câmpia Libertății Sfântă
S-a ridicat Bărnuțiu și cuvântă.

Silvia Bodea SĂLĂJAN

Moșul - om aspru și totuși, atât de sensibil...

Sava Negrean Brudașcu se simte totdeauna bine în mijlocul moșilor...

...la fel ca „privighetoarea” Veta Birș

„Io-s moș, să fie clar!” - pare a lămurii lucrurile, actorul Dorel Vișan...

Clarificări necesare între două personalități ale Clujului și României: Gheorghe Funar și I. Teodor Stan

Prefectul Clujului, Grigore Zancu, prezent adesea la reuniunile moșilor

Vadim Tudor și Adrian Păunescu, tribuni ai vremurilor noastre...

